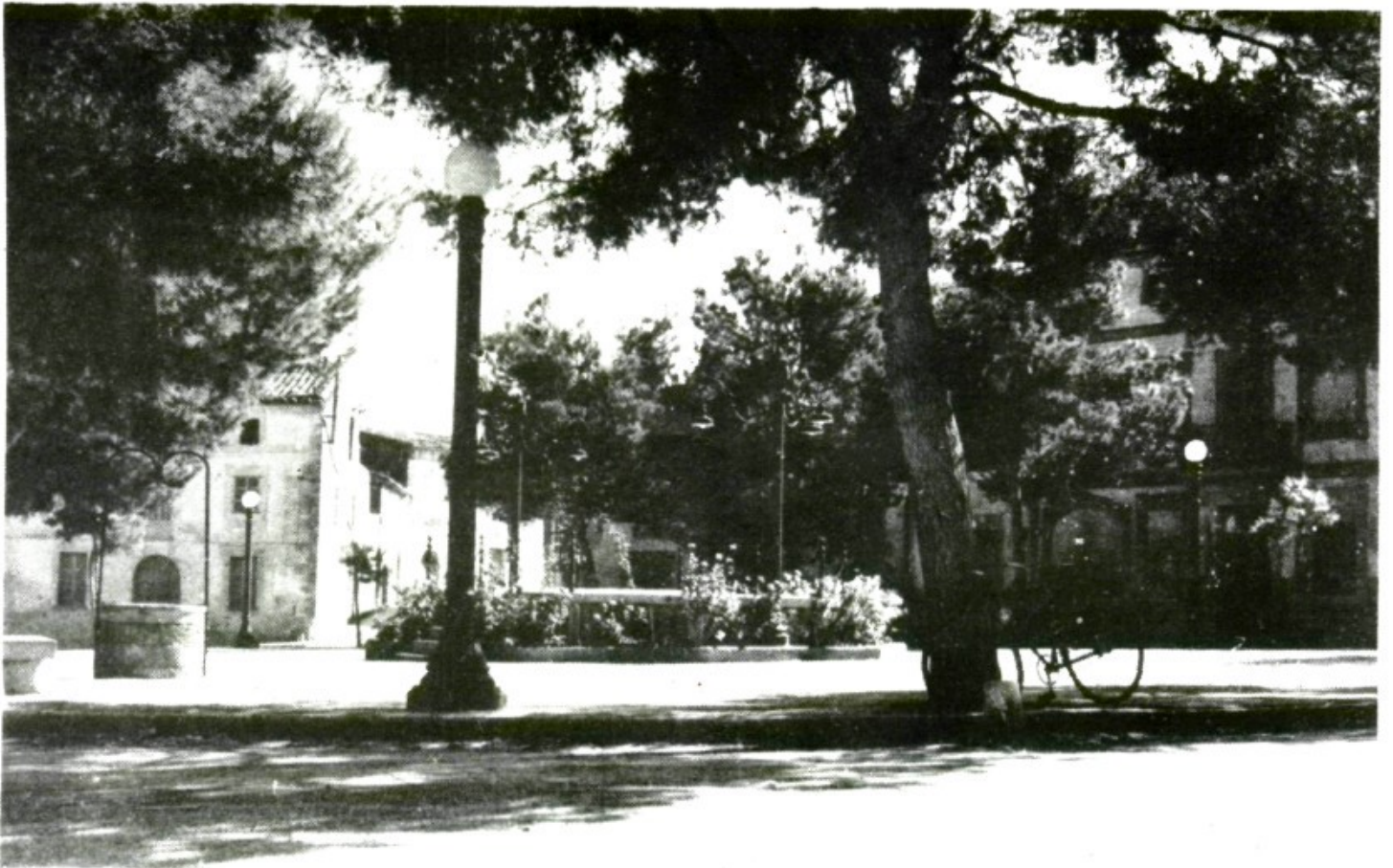

es saia

D'ALGAIDA

nº 68 Agost de 1986 preu: 85 Pts

Aquesta vista de sa nostra plaça no és molt antiga. De totes maneres, vos aconsellam que vos col.loqueu al mateix lloc des d'on està presa i faceu una comparació. Quina vos agrada més? La plaça d'abans o la d'ara?

(Fotografia de Can Majoral)

EDITORIAL

LA CARRETERA DE MANACOR

EL FUTBOL A ALGAIDA

Quan tancàvem el número de la nostra revista ens va arribar la feliç notícia de la concessió del Premi d'Honor de l'Associació de Premsa Forana al nostre col·laborador En Calaix Desastre. En nom de tots els qui feim ES SAIG li donam la nostra més cordial enhorabona.

Una vegada que hem complit amb aquesta grata obligació, passam a parlar molt breument de dos temes.

El primer es refereix a la carretera de Manacor, de pas obligat per a tots quan hem d'anar a Ciutat. Haureu pogut comprovar que la circulació ha augmentat molt considerablement, sobretot aquests mesos d'estiu, i que el viatge d'Algaida a Palma, i viceversa, és un autèntic suplici; el que hauria d'esser una passejadeta de vint quilòmetres es converteix en un patiment i una tensió nerviosa; i això passa no solament a unes hores punta sinó gairebé a tota hora. Les furgonetes, autocars, camions i altres vehicles pesats obliguen a una marxa lentíssima que posa impacients i neguitosos als conductors apressats o que van amb el temps just. I, així, es cometen moltes imprudències, avançaments arriscats i situacions perilloses. Ja sabem que aquest és un problema que no és fàcil de solucionar, però també hem d'esser conscients -i ho han d'esser les autoritats responsables- que en bona lògica el problema s'agreugerà i és ben hora de començar a cercar-li una sortida adequada.

(Consideram secundària i fàcil d'arreglar una altra deficiència: el mal estat del paviment en aquells trossos que no es varen asfaltar recentment. De totes maneres, insistim que enquitranar aquests bocins és bo de fer i no és el problema greu).

L'altre tema que volíem comentar és el del futbol al nostre poble. Com molts de finals de temporada, hem viscut un mes llarg d'inquietud davant el perill de desaparició del club. Sembla que el risc s'ha superat una vegada més i tenim assegurada la pròxima temporada, però són molts d'anys que la corda està a punt de rompre i ens ho hem de ficar al cap.

La qüestió és complexa i no la podem analitzar en profunditat. Són molts els elements que hi intervenen: jugadors, socis, directiva, veterans, socis fundadors, ajuntament, etc. Ara bé, hi ha un fet evident: possiblement el problema més gros sigui el de les considerables despeses que suposa mantenir un club com l'Algaida amb uns quants d'equips. És absurd que un club que no paga fitxa a cap jugador necessiti prop de dos milions de pessetes per temporada; és absurd, és irracional, però és així. I mentres les coses funcionin d'aquesta manera, no hi veim altra sortida que la municipalització del camp. I aquesta és una promesa electoral incumplida de la nostra majoria municipal. Pensam que s'ha de treballar en aquest sentit i, mentrestant, l'Ajuntament s'hauria de fer càrrec de les despeses de manteniment del camp. És evident que el futbol mobilitza molta gent, que és un dels pocs entreteniments que ens queden al poble i que no serien els doblers més malgastats els que es destinassin a aquesta empresa.

Esperam que les nostres autoritats així ho compreguin.

calaix de sastre

"Les illes em tenen el cor robat" (Josep Pla)

Un amic- per qualque cosa ens han de servir els amics- va intentar ajudar-me a resoldre el problema que, inevitablement, se'm presenta cada mes: sobre què escriure per omplir, d'una manera més o manco digna, la pàgina que ara llegiu. I per què no escrivs sobre un tema estiuenc? -em va suggerir l'amic, per expressar que, segons ell, la revista ha de reflectir la realitat del moment.

Tot d'una, vaig començar a pensar què sabia del tumbet i del trempó, de la navegació a vela, de la "cançió del verano" o de la caça de conills. No res, vaig concloure tot desanimat. Afortunadament, un reportatge d'un diari em va treure del cul-de-sac. Hi estava tan adequadament ordenada la informació, en el reportatge, que només llegint-ne els titulars, sense necessitat d'espigolar la lletra menuda, arribaves a la conclusió desitjada pel seu autor: la situació actual és un merder; per sortir-ne, cal adoptar l'única solució possible.

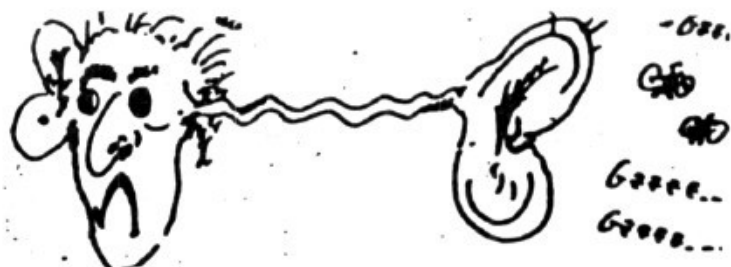
El diari informava dels milers de persones que visitaven Es Trenc cada cap de setmana, de la brutor que hi deixen, de les dificultats per aconseguir quelcom que menjar o beure en l'únic restaurant de la platja: la situació és un merder. Amb una frase impersonal: "Així protegeixen Es Trenc!", en feia responsables els grups polítics -tots excepte la Coalició Popular- que votaren a favor de la llei de protecció elaborada pel nostre Parlament. A continuació, el batle de Campos feia les oportunes lloances de la hipotètica urbanització de la zona: l'única solució possible.

Vull intervenir en aquest procés deductiu per intentar rompre'l. Coincidesc amb el diari en l'anàlisi de la situació actual; les grans aglomeracions humanes tenen un efecte devastador multiplicador sobre els paratges naturals. Aquesta afirmació no és cap novetat. Fins i tot ha estat assumida per una persona ideològicament tan llunyana de posicions esquerranes com l'escriptor Josep Pla, el qual escrigué que un territori, si és poblat pels seus habitants, sembla vastíssim; però, quan s'hi produeixen les aglomeracions, es torna estret i petit, per extens que sigui.

Les meves discrepàncies amb l'autor del reportatge comentat se centren en la solució adoptada per disminuir el nombre de visitants de la zona. La urbanització no és l'única alternativa, ni tan sols és això, alternativa, perquè els efectes negatius sobre el paisatge es fan irreversibles com a conseqüència de l'assentament definitiu de concentracions humanes. La solució propugnada pels ecologistes és ben senzilla: fixar el número màxim de persones que poden visitar la zona cada dia, sense perjudicar-ne l'equilibri ecològic, i establir les mesures de vigilància i control adequades.

Abans he mencionat Josep Pla. Proves de la seva mentalitat conservadora, n'hi ha a balquena. Però tenia sensibilitat. Només una persona intel·ligent i sensible pot ésser capaç de fer una declaració d'amor tan hermosa: "Les illes em tenen el cor robat". Potser ell sí hauria entès la solució dels ecologistes. Per desgràcia, determinada gent només és sensible al propi guany; la pèrdua col·lectiva la deixa ben indiferent.

m'han dit que diuen

Es comentari que aquest SORD va fer es mes passat ha tengut un bon resultat: vaja un sopar que férem els col.laboradors d'ES SAIG! Va esser massa! No hi faltava res, de tot el que hi havia. Llàstima que els facem tan de tant en tant. Però més val pocs i bons que si no en fèiem cap. Bé, però el que és de suposar és que En Calaix Desastre hi devia esser, però no es va identificar. I sabeu quina sensació més estranya que és anar convidat a un sopar i no conèixer el qui t'ha convidat.

Pels qui no ho sabien, el nostre col.laborador, En Calaix Desastre, va guanyar el Premi d'Honor del Certamen periodistic de Premsa Forana, i amb aquest motiu va convidar a aquest sopar a tots els col.laboradors.

Els sopars de "quintos" ara han minvat un poc, suposam que degut a sa calor. Però mos va xocar sentir uns al.lots de quinze o setze anys que parlaven de fer un sopar de "quintos". Segurament no tenen idea de què vol dir fer el servei militar plegats, i tot el que això representa. Els seus pares els ho haurien d'explicar.

Fa temps que hem renunciat a parlar de renous i problemes de circulació dins es poble. Però cada any en arribar aquests dies sembla com si es produís el que semblava impossible: que aquest problema encara es fes més gros. I s'hi fa, més gros. Aquest mes de juliol ha arribat a un punt extrem. Es com si els que hi han de posar solució pensassin que per arreglar-se, primer s'ha d'espenyar de tot. Però ara ja no sé què esperen.

Pel que fa a renous, sa gent de Sa Plaça, Placeta, Migdia, Colomer, carrers dels voltants de Sa Plaça, de Palma, de P. Pou...en fí, quasi tot el poble, està realment preocupada per aquest problema. Tant els pot despertar una ràdio d'un cotxe a tot volum com una brega, com un cotxe o una moto que es posa a tota velocitat a les tres o les quatre de sa nit.

Es una violència que un grapat de joves duen dedins i que fan sortir sense tenir-ne ocasió i tot. Per exemple, es vespre de sa verbena que organitzà es futbol (crec que per fer un viatge a Eivissa) a principis de juliol, ningú va saber com ni per què, s'armà una batalla campal dins sa que s'hi va trobar aficada molta gent, fins i tot un dels conjunts que tocaven pel ball. Mos digueren que no va bastar sa nostra ambulància, hagué de venir sa de Montuiri i tot.

I quan aquesta violència la trameten a la seva manera de conduir dins Algaida, a la seva manera de circular, ja és una qüestió diària. I tothom sap qui són els qui, una i altra vegada, amb aquell cotxe determinat, o aquella moto o motoret, posen en perill una vegada i altre l'integritat física de tots els algaidins. I ni tan sols se'ls avisa, o amenaça amb retirada de carnet. El problema és que hem sentit molts de comentaris de què si un d'aquests lesiona a qualcú, qualche familiar del lesionat pot prendre represàlies, perquè de cap manera ho considerarà un "accident" o una "desgràcia", és una agressió que molts no admetriem si el perjudicat és un familiar nostre, sigui al.lot, dona o vell. En fí, aquest tema és com un disc retxat, sempre estam repetint el mateix i no surt cap efecte.

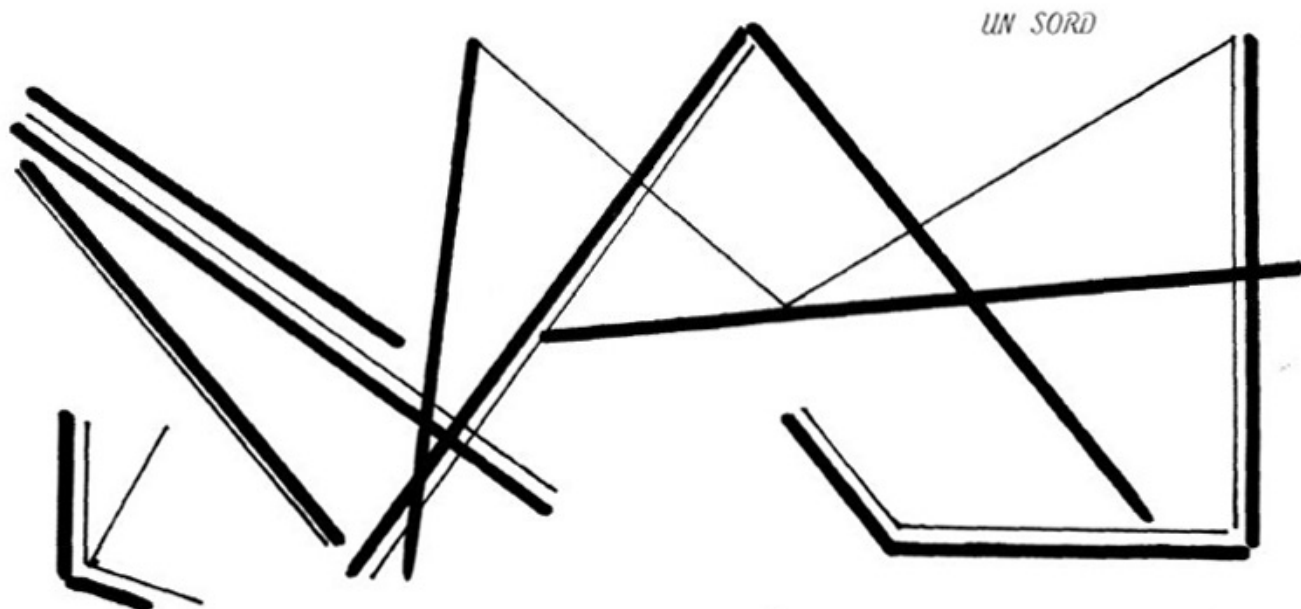
Cada any, també, repetim lo mateix: es primer dia de caça pareix sa revella. I això que enguany es caçadors es queixaven molt de si amollaven es cans abans, però tornaren a tirar molt. Això sí, es mal ha tornat comparèixer, enguany a lo millor més prest que altres anys. Llàstima, però es veu que sa vacuna no ha resultat.

Bé, i què trobau a sa col·lecta dels Cossiers el dia de Sant Jaume? Si mos hi posàvem no acabariem de contar anècdotes. Mos han dit que els Cossiers volen fer un sopar per parlar-ne. Això sí, aquest dobbers que reberen des poble són "sagrats", sí, aquesta es sa paraula que emplearen, "sagrats", i no seran més que pels vestits. En parlarem bastant, perquè a partir d'ara, començarà una campanya forta a fi de per Sant Honorat poder tenir un nou vestuari o al manco part. Però no, digueren que havien d'estar fets del tot. Les reaccions a favor han estat bastant generalitzades. Per exemple, un parell de dones que s'han oferit a ajudar a cosir, que és important, perquè això farà que el cost a lo millor pugui baixar bastant.

Seguint amb el mateix tema, i com que mos diuen que molta gent llegeix aquesta secció d'Es Sord, vos direm què comentaren uns pollencins que vengueren, a posta, a veure ballar els Cossiers. A Pollença s'han fet els vestits totalment nous. Però sa falda de sa Dama, que és preciosa, és d'una dona que la deixa cada any per ballar, i després li tornen a ca seva, perquè la guardi fins l'any qui ve. I així fins que ella mori, que passarà a ser propietat dels Cossiers de Pollença. No seria possible això a Algaida? També es podria intentar compar-ne una, de falda; el problema és saber qui en té, i després cercar una solució satisfactòria per a tots. Qualque falda antiga hi deu haver a Algaida... a veure si, entre tots, podem trobar una solució bona.

Qualcú ens ha comentat que quan els Cossiers feien el quadrat, suats i cansats, casi ningú es va enrecordar d'oferir-los un poc d'aigua o un refresc; en canvi, quan els pipers actuaven damunt plaça, el municipal feia de mosso de cafè i traginava gelats i begudes. Trobau que això està bé?

Podriem parlar de moltes més coses: del futbol, que sembla que definitivament, ha solucionat els problemes que hi havia, i seguirem tenint-ne aquesta temporada; de les pluges que hem tengut aquest mes de juliol, una aigada que ni els més vells recorden; podriem, com deim, allargar-nos bastant, però això d'haver de confeccionar ES SAIG enmig de les Festes de Sant Jaume és un mal assumpte, hem vetlat massa, duim son enrera i a aquest SORD no li funciona ni s'orella bona. Així que es mes que ve ja vos ne contarem més, de coses.

SALUT

UIXOL

Aquests granets que a vegades surten a la vora de les parpelles (en castellà "orzuelo") entre nosaltres són coneguts amb el nom d'uibols, si bé en la nostra llengua reben altres denominacions com urçol o mussol.

L'uibol és una infecció aguda que es presenta en dues modalitats distintes: l'uibol extern, que és la inflamació d'una o més glàndules de Zeiss, a la vora de la parpella, i l'uibol intern que es localitza a les glàndules de Meibomio, a la superfície interna de la parpella. Freqüentment, els gèrmens que el produeixen són els estafilocos.

L'uibol extern sol començar amb molèsties, vermellor i dolor quan se'l pressiona; segueix una àrea d'enduriment rodona, petita i hipersensible. Pot anar acompanyat de llagrima, fotofòbia (por i dolor a la claror) i sensació de tenir a l'ull un cos estrany.

Sol estar localitzat i en el centre de l'enduriment hi apareix una taca petita groguenca que indica que es produeix supuració; després s'obri amb la consegüent vessada del pus i alivi del dolor.

L'uibol intern és més greu, el dolor és més intens, i la vermellor i l'edema (acumulació de líquid) estan més localitzats.

Tractament: La supuració pot esser atacada en les primeres fases a base de pomades oftàlmiques. La maduració dels abscessos s'accelera amb compreses calentes aplicades dues o tres vegades al dia durant uns 10 minuts.

En el cas de l'uibol intern també es forma l'abscess, però en aquest tipus és menys freqüent la seva rotura espontània i resulta normal la seva recurrència, és a dir, la reaparició dels símptomes de la malaltia aparentment guarida.

Alexandre Pizà.

els lectors escriuen

CARTA DELS COSSIERS

A aquestes mateixes planes vos anunciàvem el mes passat la decisió presa pels Cossier de fer una col·lecta per a la renovació dels vestits si no havíem rebut resposta a la petició feta ja fa temps a l'Ajuntament en aquest sentit. Lamentam de veres que la situació no s'arreglàs i que les circumstàncies ens obligassin a dur endavant la nostra resolució. Volem agrair al rector, Toni Gili, el bon acolliment que va donar a la nostra proposta.

I sobretot volem agrair al poble d'Algaida la seva generositat: en la recaptació es varen recollir 66.400 ₧, quantitat prou considerable que ens demostra l'estimació dels algaidins pels seus Cossiers i la voluntat de

què continuïn i ho facin amb uns vestits dignes. Moltes gràcies a tots.

Aquesta quantitat ens permetrà posar en marxa la renovació del vestuari, si bé resulta insuficient ja que el pressupost total (sis cossiers, dama i dimoni) és d'unes 250.000 ₧. Per això, si qualcú vol col·laborar i, per les circumstàncies que siguin, no pogué fer-ho a la col·lecta de la missa, pot ingressar el seu donatiu a nom de "Cossiers d'Algaida" al compte corrent que aquests tenen al Banc Central i a La Caixa.

Vos repetim el nostre agraïment i la nostra intenció de seguir amb el ball dels Cossiers desitjant que tots els algaidins n'estiguem orgullosos.

NOTICIES d'ARXIU

En aquesta Notícia d'Arxiu d'avui ens limitam a transcriure un acord del nostre Ajuntament corresponent a l'any 1874. Hem trobat que és apropiat pel moment en què estam i el copiarem tal com es va registrar al Llibre d'Actes; l'única llibertat que ens prenem és de subratllar-ne una frase.

"5 julio 1874... El Concejal Don Lorenzo Pujol pidió la palabra y en uso de ella manifestó que esta corporación municipal debería intervenir en la fiesta popular que se hacía todos los años el día de San Jaime y que el año pasado ya no se hizo por haber tenido a bien el clero de quitar los obreros causando bastante tristeza al vecindario pues se veía privado del único día de expansión que disfrutaba en todo el año. Tomada en consideración la justa proposición del Consejal Sr. Pujol se acordó por unanimidad consignar en el presupuesto del corriente año económico la cantidad de ciento cincuenta pesetas para lucimiento de dicha fiesta, teniendo que hacer nuevos de dicha cantidad los vestidos de los COSSIERS, quedando nombrado por comisionado D. Lorenzo Pujol y Amengual para verificarlo y dirigir la fiesta..."

CRÒNIQUES MUNICIPALS

I.- Pla d'Obres i Serveis

En el número de juny d'ES SAIG vos informàvem que la majoria municipal havia sol·licitat del Pla d'Obres i Serveis del Consell Insular de Mallorca una subvenció de 17 milions de ₧ per a la realització de diverses obres. El Pla ja ha estat aprovat pel plenari del Consell i, pel que fa referència a Algaida, les obres subvencionades són les següents:

Ampliació enllumenat públic de Pina	1.034.730 ₧
Ampliació enllumenat públic de Randa	435.038 ₧
Asfaltat diversos camins	2.578.506 ₧
Total	4.048.474 ₧

El Pla suposa la realització d'obres en tots els pobles de Mallorca. Una vegada analitzat en conjunt, hi destaquen dos fets:

1. Algaida és el poble al qual ha tocat la subvenció més baixa. Les quantitats corresponents al altres pobles oscil·len entre els 6 i els 15 milions de ₧. Això per a nosaltres és incompreensible, si tenim en compte que el Pla fou aprovat gràcies als vots de la Coalició Popular i d'Unió Mallorquina.

2. A l'hora de la concessió de subvencions, es consideraren prioritàries les obres de canalització d'aigües, tant potables com residu- als. Pobles com Son Servera, Llubí, Vilafranca, Sta. Eugènia i altres aprofitaren l'oportunitat per començar a resoldre aquesta problemàtica. Els nostres governants algaidins no han sabut o no han volgut aprofitar-la.

II.-Notícies diverses

-S'ha concertat un préstec amb la Caixa de les Balears "Sa Nostra" per tal que aquesta entitat proporcioni el material necessari per informatitzar la gestió municipal. Per obtenir aquest servei, l'Ajuntament haurà de pagar 40.000 ₧ cada mes durant 5 anys i tenir un saldo mitjà d'un milió i mig de ₧ en un compte corrent d'aquell banc.

-Se'ns va informar que el Consell Escolar del Col·legi Públic d'Algaida ha decidit sol·licitar del Ministeri d'Educació i Ciència l'autorització per impartir ensenyances a nivell de Preescolar, petició que, ja ho hem dit anteriorment, ens pareix molt encertada; per tant, tindrà tot el nostre suport per aconseguir que sigui atesa el més ràpidament possible.

-Seguint amb els temes escolars, el Ministeri d'Educació i Ciència ha decidit que els curs vinentels nins de Pina no vagin a les escoles d'Algaida com fins ara, sinó a les escoles de Sencelles, mesura que trobam equivocada, perquè els nins han d'esser escolaritzats el més a prop possible del seu domicili i sempre dins el seu municipi. A proposta nostra, s'aprovà fer un escrit de protesta al Ministeri i sol·licitar una entrevista amb el seu Director Provincial per aconseguir que torni enrera aquesta decisió.

-El triomfalisme prematur a vegades té males conseqüències. En tan sols un parell de mesos, les perspectives de solució del tema de Sa Rectoria han sofert un canvi radical. D'estar tot fet -segons la majoria municipal- s'ha passat a una ruptura, sembla que definitiva, de negociacions entre el Bisbat i l'Ajuntament. El batle diu que la culpable és l'altra part negociadora: l'Església. Amb la nul·la informació que sobre el tema se'ns ha donat, no podem analitzar de qui és la culpa. Si

desgraciadament es confirma la mala notícia, la no resolució d'un problema fonamental per al futur del poble l'haurem de carregar en el bagatge negatiu de l'actual majoria municipal.

-Acabam amb una notícia que ja no sorprèn ningú. S'aprovaren, amb el nostre vot en contra, les esperades restriccions d'aigua durant els mesos d'estiu. Pensam que del tema de l'aigua ja n'hem parlat a bastament. Els fets demostren que la política de la majoria municipal en aquest assumpte és completament equivocada. I a pesar de tot, pareix que no tenen cap intenció de canviar.

Regidors del PSM

UN CONSELL AL TEU SERVEI.

Cada any el Consell Insular de Mallorca du a terme nous projectes per garantir millors serveis públics a totes les persones que viuen a la nostra illa. A la vegada manté i incrementa els que ja hi ha. I tot això ho fa a través de les seves àrees d'actuació.

ÀREA ECONÒMICA

Promoció del turisme. Protecció de l'entorn amb campanyes de neteja de platges i el nostre lloc. Impuls de la nostra indústria i comerç. Accions de millora de la ramaderia i l'agricultura.

ACCIÓ SOCIAL I SANITAT

Hospital General. Hospital Psiquiàtric. Llar de l'Infància. Llar de la Joventud. Llar dels Ancians. Patronat Verge de la Salut. Hospital de Nit.

Centre de Prevenció de l'Abús de Drogues. Grup d'Educació Sanitària a les Escoles. Elaboració del Mapa de Serveis Socials de Mallorca.

ÀREA DE CULTURA I ESPORT

Ordenació d'arxius propis i d'altres organismes. Difusió cultural per mitjà del Teatre Principal i la Biblioteca Artesana. Impuls del coneixement i l'ús de la nostra llengua. Difusió del nostre folklore. Elaboració del Pla d'Instal·lacions Esportives en els municipis. Foment de l'iniciació i pràctica de tot tipus d'esport.

ÀREA DE COOPERACIÓ I ORDENACIÓ DEL TERRITORI

Elaboració del Pla d'Obres i Serveis per dotar els pobles de l'infraestructura bàsica. Manteniment de la xarxa viària pròpia (39% de les carreteres mallorquines). Servei de Prevenció i Extinció d'incendis i Salvament.

El Consell Insular de Mallorca treballa intensament des de aquestes quatre àrees perquè a la nostra illa es pugui viure cada dia millor, amb totes les comoditats, salut, i un constant enriquiment cultural. L'avanç en aquest sentit ha estat continu durant els vuit anys de funcionament del Consell, i els fruits obtinguts, molt nombrosos. Per això, avui ens sentim satisfets de la feina feta, i a la vegada, plens d'il·lusió per incrementar-la cada any.

CONSELL INSULAR DE MALLORCA

(Foto propietat de Ses Cases Noves)

Aquesta fotografia ens situa aproximadament a l'any 1933 i ens mostra els partidaris que la CEDA de Gil Robles tenia a Algaida, reunits entorn del màxim responsable d'aquest partit a Mallorca: Lluís Zaforteza, marquès del Verger. Segurament haureu reconegut que la foto està feta a Cura. La identificació dels personatges no ha estat fàcil degut als anys que han passat i també perquè hi ha persones de Ciutat, capitosts del partit. Aquí teniu el que hem pogut esbrinar:

1. Guiem des Molí de Randa; 2. un frare de Cura; 3. no identificat; 3. Toni Mavi; 5. Xesc Revisco; 6. Andreu Majoral; 7. un ciutadà; 8. l'advocat Cortès; 9. D. Miquel Negre; 10 i 11. no identificats; 12. n'Isasi; 13. no identificat; 14. Toni de ses Cases Noves; 15. Miquel Lluquet; 16. Joan Laro; 17. no identificat; 18. Tinent Dides; 19. Tomeu Roig "Seguí"; 20. Pedro Oliver "March"; 21. un randino; 22. Joan Fuiana; 23. Joan Massoles; 24. un ciutadà; 25. Marquès de Zayas; 26. en Moncades; 27. en Sentmenat; 28. Tomeu Dides; 29. Macià de Punxuat; 30. un ciutadà; 31. Sebastià d'Albenya; 32 i 33. no identificats; 34. en Revisco; 35. Superior de Cura; 36. Toni Xalet; 37. Lluís Zaforteza; 38. Guiem Reus; 39. es metge Moragues; 40. Pep Garina; 41. Miquel Dides; 42. Jaume de Son Mesquida; 43. no identificat; 44. Biel Torres; 45. Biolet des Forn; 46. Joan de Son Cotà.

ELS BÀRMAN S

A les festes de Sant Jaume, especialment a les verbenes, feia goig veure com treballaven les nostres autoritats, tenien un servei de bar molt dinàmic i efectiu, encara no havies pensat què volies beure i ja t'ho havien servit. Una organització exemplar. Podies triar si volies un refresc, un combinat o una botella de cervesa servida pel batle, per un tinent batle, per un president de comissió o per un simple regidor. Es podia fer el gust de tothom, inclús hi havia la possibilitat d'elegir una persona sense càrrec.

És clar, s'ha de pensar que la societat algaidina és plural, i cadascú ha de tenir el servei d'acord amb les seves possibilitats. Un servei de bar molt popular i a l'abast de tots.

Ho feien tan bé que se'ls podria suggerir que quan es presentin a les properes eleccions en facin tot un programa electoral, seria una bona solució perquè així complirien amb les promeses i, davant els ciutadans, quedarien molt bé, de veritat que no se'ls podria criticar gens. L'oposició no podria votar mai en contra i inclús es veuria obligada a posar-hi les mans.

D'aquesta manera no importaria que parlassin de local pels vells, del subministrament d'aigües al poble, de la dotació de material per a la Unitat Sanitària, del gabinet psico-pedagògic per a les escoles, de la implantació del preescolar, del control del desgavell urbanístic, d'ajudes per a fer els vestits dels cossiers i tantes i tantes altres coses que ja estam cansats d'anomenar, tot aniria damunt fulla.

Un, quan els veia tan enfeïnats i amb tantes ganes, pensava, sense cap malícia, si ho feien perquè això és el seu concepte del que són unes festes populars, perquè han de justificar el sou que cobren tot l'any sense fotre'n ni brot o simplement perquè creuen que aquestes són les necessitats del poble.

Les festes han estat bé, però llàstima que només siguin un pic a l'any. Per anar bé, pel nostre poble, hauria d'esser festa cada dia i així per ventura s'arreglarrien algunes altres coses. No cada dia els nostres regidors tendrien feina al bar de les verbenes i, com que ja estarien "en marxa", per ventura se decidirien a fer altres coses més necessàries.

Feia un parell de festes que inauguraven qualche cosa (Unitat Sanitària, vestuaris de ses escoles), totes començades pels Independents. Enguany, com que no tenien res a mà, es veu que han optat per no comprar la Rectoria.

Andreu Majoral

DE L'AMOR I EL FOC

Segurament, una de les imatges poètiques més belles que trobam en el Cançoner Popular de Mallorca és la metàfora del foc. Una metàfora audaç, plena d'encís, que tracta d'explicar-nos que l'amor és quelcom que crema, una flama en la que s'abrasa el cor de l'enamorat. Diuen, unes velles cançons:

*Dins un foc abrasador
està es cosset d'En Guiem;
si se crema que se crem,
que se crema per amor.*

*Dins un foc abrasador
hi ha lo meu cor que crema;
vós encara hi posau llenya,
branques i qualque tió.*

(Del Cançoner Popular de Mallorca
del Pare Rafel Ginard).

Però aquesta metàfora, tot i que és freqüent en les cançons antigues de tema amorós, no és exclusiva del cançoner tradicional i la trobam en autors antics i moderns. Aquesta constatació ens planteja novament la qüestió, tan mala de resoldre, del transvasament de temes i motius entre la literatura escrita d'autor conegut i la literatura anònima de tradició oral.

L'amor és entès pels poetes del poble com un foc que encén els amadors. També, pels poetes cultes. Així, Virgili escriu en les Geòrgiques:

*Tota nissaga que la terra habiti
d'homes i feres, i el llinatge equori,
i ocells pintats i bestiar, s'aboquen
a l'amorosa furiosa flama:
l'amor per tots és la mateixa cosa.*

(Traducció catalana de Llorenç Riber)

També per a Ramon Llull, l'amor es manifesta com un foc en el cor de l'home. Escriu, en el Llibre d'Evast e Blanquer-na:

Dix lo foll:

*- Un escrivia, e escrivia en un llibre
lo nom dels amats e amants, e demanà-
li un home qui amava, si en aquell
llibre havia escrit lo nom de son amat;
e l'escrivà li dix: "iHas menjat menjar
qui fos cuit ab foc d'amor?"*

La metàfora del foc de l'amor la tornam a trobar al Tirant lo Blanc. El foc de l'amor, ve a dir-nos Joanot Martorell, no es pot portar en secret:

*...car iqui és que puga amagar lo foc
que per la sua gran flama fum no n'ix-
ca? paraules te dic missatgeres de
l'ànima e del cor.*

I la tornam a trobar en Ausiàs March i, ja en el nostre segle, en la poesia de Joan Salvat-Papasseit:

*Botons de foc al cor
la fiblada d'amor-
però els déus s'hi tatuaven.*

(De El poema de la rosa als llavis)

I en la de Pere Gimferrer:

*Més foc al pit, més foc al pit, més foc
al pit! L'amor i'fa patir, si fulgura?*

(De Combat d'amor)

Seria interessant resseguir el curs de la imatge poètica del foc, l'origen de la qual possiblement es remunta en el temps. Potser, en els cultes primitius, en les invocacions a la plenitud de la llum del Sol. No hem d'oblidar que la nit de Sant Joan s'encenen les fogueres i que el Sol balla, quan surt de bon matí, després que la màgia de la nit ha embaumat el cor, a punt d'encendre's, dels qui estimen.

Gabriel Janer Manila.

PASSATEMPS

PROBLEMA MATEMATIC

El nostre amic Manuel tenia dues bicicletes. Un dia va pegar un esclat tan gros que va decidir posar-les en venda. Al final, li sortí un comprador que va pagar 15.000 ptes per cada bicicleta. En Manuel va perdre un 20% en una de les màquines i va guanyar un 20% en l'altra. Preguntam: hi va guanyar, hi va perdre o va fer cabal en el negoci?

SOLUCIO: Va perdre 1.250 ptes. Una bicicleta li costà 18.750 ptes i si n'hi donaren 15.000 li va suposar una pèrdua de 3.750 ptes. L'altra li costà 12.500 i, en vendre-la per 15.000, hi guanya 2.500 ptes. Tot plegat dona una diferència de 1.250 ptes de pèrdua.

Fuga de vocals:

S.NT CR.ST.F.L GL.R..S
J. P.D.. .ST.R .V.N.NT
Q.. S.LS .N G.G.NT C.M V.S
P.T S.LV.R S'.J.NT.M.NT

C.M S.M, Q.. B.R.T.R..
S. M.V. D.N. .MB .N P.RC
. S. .L M. D.N.V.N M.RT
.S V.SPR. J. .N S.P.R..

Solució a la passada fuga de vocals:

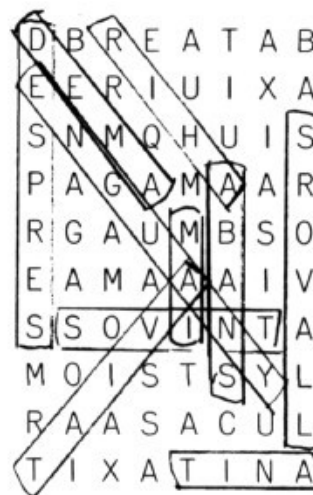
En tenir sa llosa tiba
ja tenim es tord estret;
ves alerta pastoret
que sa guarda de s'esplet
no se mescli amb sa baciva.

Mu mare sempre em demana
si vull esser capellà;
jo li dic: si fa, si fa,
però amb una capellana.

A A R P B R E A D
B E B E O N R A A
O U C N A I S X L
R T T J D A I P O
A L U A T A D R S
D E C D C N O U N
R N P O A A M M O
A I E R N F O D C
U O N A Q O C U A
G T I L L S T R E

Sopa de lletres

Localitzau el nom de deu mobles propis d'una casa. Amb les lletres que vos sobrin podreu llegir un refrany.

Solució a la passada sopa de lletres:
Una vegada localitzats els deu adverbis de temps, les lletres sobrants diuen: "Beata bruixa, qui amaga sa mà i mostra sa cuixa".

Algaida a través de les Suplicacions

- Final del segle xv - principis del xvi -
(+)

Les suplicacions són un tipus de documents expedits pels jurats dels pobles i destinats al Lloc Tinent General o Governador, màxima autoritat de l'illa en absència del Rei, en els quals es fa, com la mateixa paraula ho diu, una suplicació o petició, esperant que sigui acceptada i es doni autorització per poder procedir en qualque assumpte. Aquests documents són localitzables a l'Arxiu del Regne de Mallorca.

Com a característica general podem dir que solen dur a la part superior i en lletra grossa el nom del poble que formula la suplicació. En el nostre cas trobam suplicacions que duen el nom d'Algaida en caràcters grossos i amb una característica: tots els noms que apareixen del nostre poble estan amb "y" (Algayda).

El document sol començar mencionant els noms dels jurats i consellers -i en alguns casos el noms dels prohoms (1)- els quals per majoria arriben a una conclusió, després de l'exposició d'una situació concreta en què es troba el poble. La conclusió sol ésser la demanda de diners o forments (2) per atendre la gran pobresa que assolava el poble. Per efectuar aquesta operació es nomenaven uns delegats o síndics que, en nom dels altres representants de la vila, formulaven la petició al Lloc Tinent General. En cas d'ésser acceptada dita petició els dits síndics estaven també autoritzats per empenyorar, a canvi del que necessités el poble, tots els béns univer-

sals d'aquest i dels seus habitants.

No totes les suplicacions segueixen l'esquema donat aquí, encara que sí la gran majoria. El present esquema és el de les suplicacions que es feien per aprovisionar-se de blat o per demanar diners, si bé també n'apareixen que no tenen res a veure amb això, com per exemple una que demana que s'instauri una llei, o d'altres en què es parla dels capítols de la botiga (3) o del repartiment d'una talla.

Gràcies a l'estudi de les suplicacions entre els anys 1.444 i 1.524, arribam a la conclusió que la situació al nostre poble, com a tots els altres, era de crisi total. Any darrera any s'anaven succeint les sequeres que provocaven una collita molt magra o simplement inexistent. Degut a això esdevenia la fam, el debilitament dels cossos i, en conseqüència, la manca de defenses a l'organisme que el feien més vulnerable a les malalties. Arribava la pesta i amb la gran mortalitat que provocava, els pobles quedaven deserts. No hi havia mà d'obra per a sembrar ni fer les feines del camp, i si n'hi havia mancaven fins i tot les llavors per a sembrar. Estàvem, doncs, en una situació de cercle viciós que impedia als pobladors poder quasi bé viure.

Demanem-nos, però, què passava, per què tanta pobresa?. La resposta no és molt complicada. Pareix que la mala administració era inherent als governants mallor-

(+) Extracte del treball "Tres pobles del Pla a través de les suplicacions. Algaida, Lluçmajor i Montuïri. S. XV-XVI" de Margalida Garcias Simón i Gabriel Bibiloni Trobat. Inèdit.

(1) Homes respectables, dignes d'especial consideració per ésser els que més béns tenien.

(2) Blats

Algarida.

L'Any del mes de Juliol
any MCDLXXII.

Lo die e any desmuntat nitats eromolats y los honrats Antony fa
tres enyqt raspames Gnyllern pastetopam unby jurats dela
vila de algar de entany pusem tots los consellers dela vila en lay
pns eagnello apytato eongregato dms la casa del consell dela
dita propia senans alguns fonsz proposar y lo fono en foja
unby altre dels jurats drens fono senyors esam consell y anos
appas seria una cosa molt dolosa e de gran profit dela comu-
nitar que si cobane qm compres ones dir q' de formens
affi en la proquia equel embolignas eoniques affi en la vile
ab pare que aglt nos pagnes alexas dison pns eloy sonat
ly qualque ranyable afuda y que vege los sanieses vofres
preg na par etiq par matieg en eoy y que nos na som stato
romesos y alguns efins par rometria dit negoci appous que
fassa en la millor manera queq apareque

Los dits consellers perda obon entesa la demunt dita propositio
e cens aglla propositio de molta raso enereptar tots a uno
romordats on consells edetermenar efeta a lermio sel fono
en ayqt reg altre dels sanais dela par forana efoja unby altre
sels jurats elonrar Antony bo sfa donar atots aells emfiam
sels insolidu ple poder edirreptar y pla vila q'ix e rontanes

quins, i l'única manera de solucionar els problemes financers en què es trobaven els tresors públics era amb la puja dels impostos i amb l'emissió de deute públic. Aquest s'adquiria o bé per externs (Catalans del Principat) o bé per grans mercaders mallorquins, que retiraven les inversions del comerç. Aquest era una activitat

molt arrelada a Mallorca però que aleshores resultava molt arriscada degut als continus atacs corsaris a les naus carregades de mercaderia. Era mol més segur invertir en la compra d'obligacions que donarien una renda segura, la qual cosa provocava una immobilització del capital. Altra manera que tenien els mercaders d'immobilitzar els capitals era amb la compra de terres a la part forana aprofitant la conjuntura del moment, és a dir, que els petits propietaris es veien incapaços de satisfer els impostos al fisc i es veien obligats a

(3) Magatzem on en temps de carestia s'emmagatzemava el gra. El botiguer el repartia segons li ordenaven els jurats. El botiguer estava obligat a proveir de blat la botiga.

vendre. Així es començaven a formar les grans possessions i senyorius que en els segles XVII i XVIII durien el feudalisme a extrems on mai s'havia arribat a Mallorca, ni en el temps de major esplendor del feudalisme polític.

Hem vist, doncs, que els camperols s'anaven debilitant per moltes causes, i la fam era el principal enemic, però no pensem que a Algaida tothom es moria de fam. Hi havia crisi de fiscalitat, crisi entre les classes baixes, però no n'hi havia entre les classes dominants, és a dir, entre les oligarquies locals.

Un altre punt que hem pogut esbrinar a través d'aquests documents, és que a Algaida, com a molts d'altres llocs, sempre governaven els mateixos. Després de l'estudi de les suplicacions en un espai cronològic de 70 anys, veim que sempre apareixen els mateixos llinatges, però això no és d'estranyar ja que governaven els que tenien

(4) Nou regiment que regulava l'elecció dels càrrecs públics basat en la sort, és a dir, per insaculació. Fou instaurat per Alfons el Magnànim a 1447 i es mantingué sense gaires modificacions fins al segle XVIII.

en més diners o un cert nivell d'instrucció; mai no s'hauria nomenat per a un càrrec públic a algun camperol pobre. Però el que sí cal que remarquem és que hi havia frau en les eleccions dels jurats, i això és perquè estava prohibit pel Regiment de Sort i de Sach (4) que una mateixa persona pogués ésser jurat dos anys seguits, i sovint trobam la mateixa persona com a jurat dos anys consecutius. Algunes vegades, i per donar-li un caire més legal al monopoli de càrrecs públics, hi trobam un germà o fill del jurat de l'any anterior. També a un mateix any apareixen més d'un membre d'una família, la qual cosa estava també privada.

Els llinatges més freqüents en el monopoli de càrrecs públics serien els següents: MONTBLANCH, SASTRE, COLL, OLIVER, PUJOL, REUS, MULET, SERVERA.

És interessant, doncs, veure com d'una sèrie de documents podem arribar a esbrinar coses sobre el passat llunyà del nostre poble. A manera d'exemple adjuntam amb aquest petit article un fragment d'una suplicació perquè es pugui veure en realitat quin i com era aquest document.

Gabriel Bibiloni Trobat

NOTICIARI

PLUVIÒMETRE

Durant els mesos d'estiu aquesta secció que recoeix les dades de les aigües caigudes normalment la podem deixar de banda perquè les pluges solen ésser insignificants; al manca així ha passat durant els prop de sis anys que fem Es Saig. I durant el mes de juny es va complir la norma i les pluges foren nul·les. En canvi, el mes de juliol, va tenir tres dies -sobretot un- d'aigua abundant i continuada, un cas molt especial i que no sol succeir. Segons les dades que ens proporciona en Gabriel Martorell, el mes de juliol (fins dia 25) han caigut 69'6 litres per m².

Curiosament, hi havia comentaris per a tots els gusts segons uns, l'aigua era molt beneficiosa pel camp, segons altres, un autèntic desastre. Suposam que, com quasi sempre, hem d'anar a un terme mig: creim que en conjunt hauran estat més beneficioses que no perjudicial.

ES SAIG

BOLLETÍ DE L'OBRA CULTURAL D'ALGAIDA

Revista mensual. D.L. P.M. 495-1980

Dirigeix.....Delfí Mulet

Administra.....Llorenç Oliver

Mecanografia...Mireia Mulet

Fotografia.....Joan Balaguer

Dibuixa.....Jaume Falconer

Col·laboren....Andreu Oliver

Pere Mulet

Alexandre Pizà

Joan Trobat

Joan Mulet

Francesc Antich

Catalina Martorell

Xesc Oliver

Antoni Garau

Jerònia Oliver

Miquel Serra

Antoni Munar

Víctor Mulet

Domicili: Rei, 1. ALGAIDA.

Tl. 665042/272576

Imprimeix: Apóstol y Civilizador. PETRA.

ES SAIG només es responsabilitza de l'editorial.

Alabem els homes que progressen

Tota persona està
dotada d'uns elements,
discorren dins seus cervells
per algo desenrotllar,
algun se inclinarà
a fer grans innovacions
i un altre complicacions
en sa vida crearà.

A Algaida em referiré
de lo que se treballava;
se collia i se sembrava,
bons porcs ell sabien fer.
Molta de fama tengué
per tenir bones figueres;
pans de figa feien elles,
en s'estiu queien molt bé.

Està vist i comprovat
que molt poca gent hi havia,
que en lletres se distingua,
un tal Tomeu Montserrat,
també per fer bon glosat,
un molt se va destacar,
va esser en Llorenç Capellà,
de tothom era admirat.

S'evolució mos va dur
una nova estructura
i homes amb grossa bravura
trobant moment oportú
va dir: de jo estic segur
amb meva capacitat
me llançaré en es combat
sense comptar amb ningú.

Un tal Colau Ferragut
va esser fill de bon ferrer,
son pare sabia fer
treball molt fi i agut.
Va pujar bastant amunt
per esser bon artesà.
De sa feina se'n parlà
d'aquest homo tan sabut.

En Colau va estudiar
una bona temporada,
s'esperit l'inclinava
an es ferro treballar.
A Palma se'n va anar
a aprendre sa gran carrera
i en porta i en barrera
se va especialitzar.

GLOSA

Dins Algaida s'establí
amb tota sa decisió,
amb esperit de lleó
cap moment por va tenir;
un local gran construí
amb moderna maquinari
és un vertader empresari,
mereix galardó dar-li.

Dins cap poble trobareu
indústria tan ben montada,
de màquina tot preparada
modernes les hi veureu,
un bon tracto el rebreu
amb en Colau Ferragut,
és un homo molt agut;
tractau-lo i el jutjareu.

Un tal Llaneras hi ha
a dins es ram d'es fusters,
feina fina i de progrés
allà s'hi sol treballar;
qualsevol feina farà
de batalla i escultura,
és homo que res l'apura
per saber-lo dominar.

De tota màquina hi ha
a dins es taller Llaneres,
amb ses creacions darrereres
a això se va inclinar;
allà hi poreu trobar
un servici preparat,
sense cap dificultat
l'amo bé vos tractarà.

Un treball molt bé sap fer
tractant-se de feina fina
per aquest camí s'inclina
es fuster en Falconer,
sa llenya esculleix molt bé:
tot és nord i oregó,
amb això té gran passió:
li agrada es quedar bé.

Un tal Toni Ametller
a poc a poc va partir,
però se va decidir
perque poca por ell té;
va dir jo me llançaré
a dins s'art de fusteria
tenguent molt grossa energia,
me pens que triunfaré.

Sa sort el va protegir
per esser bon menestral;
ell n'es homo molt cabal,
en so treballar és molt fi.
Allà hi pot anar-hi
tot es refinat client,
un treball molt excel·lent,
segur, podrà aconseguir.

Climent Garau i Salvà.

noticiari de l'o.c.b.

Tal com vos anunciàvem l'altre mes, el pro-passat dia 19 fèrem l'excursió a l'Illa de Cabrera, desafiant els elements atmosfèrics que anunciaven mal temps des de feia quasi una setmana. Les places eren limitades i això feu que molta gent es quedàs amb les ganes de venir-hi, però davant els bons resultats de l'excursió ja s'ha parlat de repetir-la l'any que ve i fins i tot institucionalitzar-la com la del Torrent de Pareis.

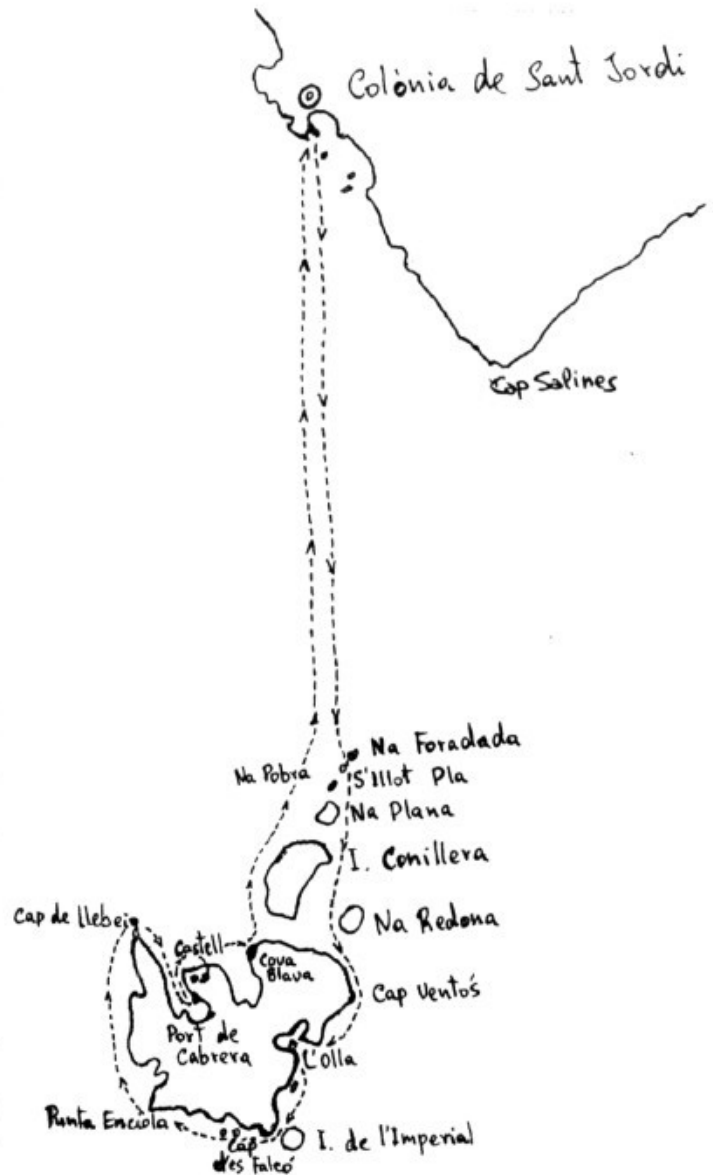
La primera part de l'excursió va anar molt bé, gràcies que la mar era una bassa d'oli i el sol hi acompanyava. La nedada a l'Olla fou fabulosa per la transparència i netedat de les aigües. Però una vegada dinats i tornats a embarcar per seguir la volta a l'illa, devers Punta Enciola es mogué un "temporalet" que remullà a tots els que anaven a popa, sort que feia bon sol i tot ho eixuga.

Després arribàrem al Port de Cabrera i alguns pujàrem al Castell, des d'on es domina una esplèndida panoràmica. La forta maror no ens va permetre visitar la meravellosa Cova Blava, i tornàrem a la Colònia de Sant Jordi arredossats per Na Conillera i altres illots que feren molt divertida la tornada.

ACTIVITATS MES D'AGOST

° Dia 15 d'agost, divendres, festa de la Mare de Déu, hem pensat que és un bon dia per fer la tradicional excursió al Torrent de Pareis, i així els eterns pessimistes que diuen que és molt pesada, cansada, etc...no tendran excusa, ja que tendran dos dies per descansar. Apunteu-vos abans de dia 11 d'agost a Mª Antònia Mulet (462535) o a na Catalina Martorell (665261).

Per animar-vos oferim una fotografia d'aquesta excursió de fa dos estius, que per cert va esser "internacional", ja que hi havia 15 francesos, 1 anglesa i 12 pineros.

° Donam avui una petita informació de l'Illa de Cabrera que hauriem d'haver entregat als excursionistes del passat 19, però no ens va esser possible.

PETIT RESUM SOBRE CABRERA

° L'Illa de Cabrera situada al Sud de Mallorca té una extensió de 15'7 Km² i una longitud costera de 34 Km. Es troba a tres llegües del Cap Salines i a una hora de camí en llaüt des de la Colònia de Sant Jordi.

° El relleu és accidentat i el perfil costaner complex, predominant els espadats; en canvi les cales són escases i de dimensions reduïdes.

° Pertany al terme municipal de Ciutat.

° Antigament l'illa estava poblada de cabres, d'aquí el seu nom, i conills. La presència humana està datada a finals de la Prehistòria. De l'època Paleocristiana queden les runes d'un monestir que és el més antic dels Països Catalans. L'illa fou des de l'antiguitat niu de pirateria, fet que ha perdurat fins els temps moderns.

° Després de la Conquesta per El Rei Jaume I, aquest la donà a Ferrer de Sant Martí, que a l'any 1248 va cedir el domini útil a Bernat de Claramunt i a Guillem Huguet. A l'any 1425 es va autoritzar mantenir un destacament militar a l'illa per tal de defensar-la de les incursions pirates i sarraïnes, i es va fortificar el Castell edificat a finals del segle XIV. La darrera vegada que el Castell feu ús de l'artilleria va ésser a l'any 1715

enfrent de l'expedició de Felip V que venia a sotmetre Mallorca amb el famós Decret de Nova Planta.

° Durant l'any 1809 el govern de l'Estat Espanyol va utilitzar Cabrera com a lloc de concentració dels presoners francesos de Bailén i altres batalles de la guerra contra Napoleó. Les condicions infrahumanes (epidèmies, fred i fam) eren que després de 5 anys, al 1814, dels 9.000 soldats presoners només 3.600 sobreviuen. Al 1848 s'erigí un monument commemorant la tragedia, que donà lloc a una extensa i apassionada literatura.

° Pere de Sanglada, al segle XVI, adquirí el ple domini de l'Illa. Al 1890 la propietat de Cabrera passà a la Família Feliu, que va ésser expropiada durant la Primera Guerra Mundial, però conservant el dret de reversió. La Família Feliu inicià al 1964 un plet amb l'Estat Espanyol i al 1970 obtingué el dret d'anomenar-se Feliu de Cabrera. Actualment Sebastià Feliu de Cabrera manté plet per tal d'obtenir la propietat de l'Illa, que és utilitzada per maniobres militars.

° L'Obra Cultural d'Algaida ens unim a la Campanya de reivindicacions del G.O.B. i altres institucions de convertir CABRERA en el PARC NATURAL DE LA MEDITERRANIA.

la llei de normalització lingüística (II)

Article 11.-

1.- Dins l'àmbit territorial de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears, tots els ciutadans tenen dret a poder dirigir-se a l'Administració de Justícia en la llengua oficial que estimin convenient d'usar, i no se'ls pot exigir cap classe de traducció. Per altra banda, aquest fet no pot representar retard en la tramitació de les seves pretensions.

2.- Pel que fa a la llengua, totes les actuacions, documents, escrits, realitzats o redactats en català, són totalment vàlids i eficaços davant els tribunals i els jutjats de les Illes Balears. En tot cas, els interessats tenen dret a ser assabentats en la llengua que elegeixin.

3.- El Govern de la Comunitat Autònoma ha de promoure, d'acord amb els òrgans corresponents, la progressiva normalització de l'ús de la llengua catalana en l'Administració de Justícia a les Illes Balears.

Article 12.-

1.- Pel que fa a la inscripció dels documents en els registres públics de la Comunitat Autònoma, els assentaments s'han de fer en la llengua oficial en què s'hagi declarat, atorgat o redactat el document o en la que es faci la manifestació. Si el document és bilingüe, s'inscriurà en la llengua que indiqui la persona que el presenti al registre. En tot cas, els assentaments s'han de preactivar en la llengua sol·licitada per l'interessat o pels interessats de comú acord.

2.- A efectes d'expedició de certificacions per part dels funcionaris del registre, s'ha de garantir la traducció de qualsevol de les llengües oficials de la Comunitat Autònoma, d'acord amb la voluntat del qui faci la petició.

Article 13.-

1.- Tots els ciutadans que facin el servei militar dins l'àmbit territorial de les Illes Balears poden utilitzar en qualsevol ocasió la llengua catalana, tal com es desprèn de la seva condició de llengua oficial i pròpia dels pobles de les Illes.

2.- Són vàlides totes les actuacions militars fetes en català a les Illes Balears.

Article 14.-

1.- Els topònims de les Illes Balears tenen com a única forma oficial la catalana.

2.- Correspon al Govern de la Comunitat Autònoma, d'acord amb l'assessorament de la Universitat de les Illes Balears, determinar els noms oficials dels municipis, territoris, nuclis de població, vies de comunicació interurbanes en generals i topònims de la Comunitat Autònoma. Els noms de les vies urbanes han d'ésser determinats pels ajuntaments corresponents, també, amb l'assessorament esmentat donant preferència a la toponímia popular tradicional i als elements culturals autòctons.

3.- Aquestes denominacions són les legals a tots els efectes i la retolació ha de concordar amb elles. El Govern de la Comunitat Autònoma ha de reglamentar la normalització de la retolació pública, respectant, en tots els casos, les normes internacionals que l'Estat hagi subscrit.

Article 15.-

1.- La retolació pública, es farà en llengua catalana, acompanyada si calgués de signes gràfics que en facilitin la comprensió als no catalano-parlants. La retolació en català i castellà s'emprarà quan així ho aconsellin les circumstàncies socio-lingüístiques.

2.- A tots els rètols, indicacions i escrits en general, bilingües, la primera versió ha de ser la catalana, com a llengua pròpia de les Illes Balears, i la segona, la castellana.

3.- A tots els serveis de transport públic, els impressos, els avisos, i comunicacions al servei públic, s'han de fer en llengua catalana i en llengua castellana.

Article 16.-

1.- A fi de fer efectius els drets reconeguts a l'article de la present llei, els poders públics han de promoure les corresponents mesures de cara a la progressiva capacitat del personal de l'Administració Pública i de les empreses de caràcter públic a les Illes Balears, en l'ús de la llengua catalana.

2.- A les proves selectives que es realitzin per a l'accés a les places de l'Administració dins l'àmbit territorial de les Illes Balears, s'ha de tenir en compte, entre altres mèrits, el nivell de coneixement de les dues llengües oficials, la ponderació del qual determinarà l'Administració per a cada nivell professional.

TÍTOL II.- DE L'ENSENYAMENT

Article 17.-

El català, com a llengua pròpia de les Illes Balears, és oficial a tots els nivells educatius.

Article 18.-

- 1.- Els alumnes tenen dret a rebre l'ensenyament en la seva llengua, sigui la catalana o la castellana.
- 2.- A tal efecte, el Govern ha d'arbitrar les mesures adients de cara a fer efectiu aquest dret. En tot cas, els pares o tutors poden exercir en nom de llurs fills aquest dret, instant a les autoritats competents perquè sigui aplicat adequadament.

Article 19.-

- 1.- La llengua i literatura catalanes, amb especial atenció a les aportacions de les Illes Balears han d'esser ensenyades obligatòriament en tots els nivells i graus i modalitats de l'ensenyament no universitari. S'ha de garantir el compliment d'aquesta disposició en tots els centres docents.
- 2.- La dedicació horària, dins els programes educatius, referida a l'ensenyament de la llengua i literatura catalanes, en harmonia amb els plans d'estudis estatals i com a mínim igual a la destinada a l'estudi de la llengua i literatura castellanes.
- 3.- Els centres privats subvencionats amb fons públics que imparteixen ensenyaments regulats com a base una llengua no oficial en la Comunitat Autònoma han d'impartir com a assignatures obligatòries la llengua catalana i la castellana, sense perjudici de la normativa que correspon a l'Estat dictar en aquesta matèria, d'acord amb el que preveu l'article 12.2 de la Llei Orgànica del Dret a l'Educació.

Article 20.-

- 1.- El Govern ha d'adoptar les disposicions necessàries encaminades a garantir que els escolars de les Illes Balears, qualsevol que sigui la seva llengua habitual en iniciar l'ensenyament, puguin utilitzar normalment i correctament el català i el castellà al final del període d'escolaritat obligatòria.
- 2.- No es podrà expedir el títol de Ciutadà Escolar als alumnes que, havent començat l'Educació General Bàsica després de l'entrada en vigor d'aquesta Llei, no acreditin al terme d'aquesta un coneixement suficient, oral i escrit, dels dos idiomes oficials. Això no obstant, l'acreditació de coneixements del català pot no ésser exigida als alumnes que hagin obtingut la diploma corresponent durant qualsevol any escolar, o hagin cursat qualsevol període de la seva escolaritat obligatòria fora de l'àmbit dels territoris de la Comunitat Lingüística catalana, en les circumstàncies que el Govern establirà reglamentàriament.

Article 21.-

Els plans d'estudis s'han d'adequar als objectius proposats en el present títol.

Article 22.-

- 1.- El Govern de la Comunitat Autònoma, a fi de fer efectiu el dret a l'ensenyament en llengua catalana, ha d'establir els mitjans necessaris encaminats a fer realitat l'ús normal d'aquest idioma com a vehicle usual en l'àmbit de l'ensenyament en tots els centres docents.
- 2.- L'Administració ha de prendre les mesures adequades perquè la llengua catalana sigui emprada progressivament en tots els centres d'ensenyament, a fi de garantir el seu ús com a vehicle d'expressió normal, tant a les actuacions internes com a les externes i a les actuacions i documents administratius.
- 3.- L'Administració ha de posar els mitjans necessaris per a garantir que els alumnes no siguin separats en centres diferents per raons de llengua.

Article 23.-

- 1.- Els plans d'estudis de les Escoles Universitàries de Formació del Professorat d'E.G.B. i altres centres de formació, perfeccionament i especialització del professorat han d'esser elaborats de manera que els alumnes d'aquests centres adquireixin la competència i la capacitat lingüística necessàries per a impartir classes en català i fer efectius els drets reconeguts a la present Llei.
- 2.- Donada l'oficialitat de les dues llengües, catalana i castellana, els professors que imparteixen l'ensenyament dins l'àmbit de les Illes Balears han de posseir el domini oral i escrit dels dos idiomes oficials necessari en cada cas per a les funcions educatives i docents que han de realitzar.
- 3.- Els professors que a partir de l'entrada en vigor de la present Llei no tinguin un coneixement suficient de la llengua catalana seran capacitats progressivament per mitjà dels corresponents cursos de reciclatge, el còmput horari dels quals serà tengut en compte a efectes de jornada laboral en període no lectiu.
- 4.- L'Administració autònoma ha de procurar que en la reglamentació de l'accés del professorat a la funció docent s'estableixi el sistema adequat per tal que tots els professors de nou ingrés posseïxin les competències lingüístiques fixades en el present article.

Pina

No tenim més remei que expressar la nostra incredulitat i extranyesa, quan ens digueren que l'any qui ve els nins de Pina haurien d'anar a escola a Sencelles, en lloc d'Algaida.

No sabem quines raons argumenten els qui han presa aquesta determinació; només podem dir que això no té cap ni peus, ni cap lògica que l'aguanti, perquè hagi d'esser així, és un argument ben bo de tirar per terra.

Els criteris creim que són molt poc seriosos i poc raonables, és una cosa contra natura. Basta veure una sèrie de punts:

Fins ara els nins de Pina han anat a Algaida, estan dins el seu entorn natural que és un dels criteris de l'ensenyament.

Els pineros depenen, políticament, jurídicament, econòmicament i administrativament de l'Ajuntament d'Algaida.

Les escoles d'Algaida cobreixen uns gastos de neteja, conservació i altres amb doblers municipals aportats tant per pineros com per algaidins.

Algaida està més a prop i hi ha millor carretera que per anar a Sencelles, amb menys perill pel transport escolar, que té molta però molta importància.

L'opinió dels pares -ïo és que no s'ha de comptar amb ells per res en l'educació dels seus fills?- és totalment contrària a anar a Sencelles.

La representació de l'associació de pares, per una part i per l'altra, l'Ajuntament, han fet arribar dues cartes de protesta al Ministeri d'Educació, expressant les seves postures en contra d'aquesta decisió. Esperem que la lògica predomini i les coses continuïn com abans i, en tot cas, lo que han de fer és dur una escola unitària a Pina pels nins més petits; això també és bastant lògic.

DEFUNCIÓ: Dia 14 de juliol va morir Miquel Munar Ramis, als 76 anys d'edat. EN PAU DESCANSI!

Xesc Oliver

ES TORRENT DE PINA

Torrent de Pina o també de Castellitx, és el nom que et posaren, quan vares néixer, les gens humils que repararen en tu.

Torrent que neixes i guanyes vida recollint les aigües sobrants de les pluges i dels aubellons i síquies que generosament vessen a tu, mostrant-los el teu camí, estones pla, altres accidentat, ara recte, ara tort, que tu tan bé coneixes per haver-lo recorregut tantes vegades i que acaba a l'albufera.

Torrent que corrs per la part més baixa del comellar, com a camí natural de les aigües, travessant els baixos de Pina amb direcció a la Serra de Tramuntana, quan els teus germans baixen de la Serra cap al pla.

Torrent que amb la teva aigua dones vida als horts de les teves vores, posant les clapes de verdor dins el comellar, enmig de l'estiu sec i calorós, omplint els petits i nombrosos pous que han servit per fer i regar l'hort per la casa.

Torrent on a l'estiu hi han pasturat les vaques i ovelles menjant l'herba verda que generosament hi creix dedins.

Anys aixut, com si no haguessis duita aigua mai; anys replé, anegant el comellar com si d'un llac o aiguamoll es tractàs.

Aigües on han nedat i fet el niu ànneres i gallinetes d'aigua, i inclús han donat vida a anguiles.

Aigües que han fet moure els molins d'aigua, que han molt el blat i l'ordi, no sols de Pina si no d'altres pobles del voltant, estalviant la suor dels homes i de les bèsties en els molins de sang.

Torrent que les teves voreres i creixen canyàs, oms i polls, arbres llèpols de la teva aigua, així com la bova que no és conforma amb la vorera i creix dins la teva sàvia, que és l'aigua.

Torrent que intentaren fer-te desaparèixer, juntament amb tot el comellar, anegant-lo per fer-hi un pantà, gens que res sabien de la teva història, ni havien viscut com els pineros les teves crescudes i baixades que són les que et donen vida més o menys efímera, emperò molt apreciada.

Torrent que sense tu, el comellar, els baixos, perdrien molt del seu encant i la seva vida, torrent que els pineros et senten com cosa seva, com a fil de vida que reges les seves terres, torrent que..., torrent..., torrent de Pina.

TERRA PRIMA

HIGYA PECORIS

BOCATGE

Es tracta d'una malaltia que afecta a ovelles i cabres i que es pot transmetre a l'home. El seu nom en castellà és "ectima contagioso" i també reb el nom de dermatitis pustulosa, boquera maligna, etc.

L'agent que la causa és un virus filtrable epiteliotrop semblant al que produeix la pigota.

Patogènia. És una malaltia molt estesa. Pot aparèixer en qualsevol època de l'any, si bé es manifesta amb més freqüència durant la primavera i l'estiu. La malaltia ataca als petits remugadors ("rumiantes") de qualsevol edat, encara que són més sensibles i propensos els animals més joves, que no arriben a un any.

Síntomes. Distinguem dues formes clíniques, la forma benigna i la maligna. La primera és la més comú caracteritzada per lesions cutànies de tipus pustulós o úlceres a la boca, als orificis nasals, potons i mamelles.

A part del mal aspecte dels animals i del mal olor de les lesions, la malal-

tia produeix transtorns generals com , per exemple, un estat de desnutrició degut a la dificultat que tenen per alimentar-se. A les ovelles mares es poden produir mastitis agudes (inflamació de les glàndules mamàries) que agreugen el procés.

La forma maligna planteja problemes més delicats amb infeccions secundàries d'origen bacterià que inclús poden provocar la mort de l'animal.

Tractament. En primer lloc i principalment s'han de separar i aïllar els animals malalts. La forma benigna es tracta amb solucions locals de violeta de genciana. La forma complicada o maligna requerirà l'ús d'antibiòtics i sulfamides.

Prevenió. La profilaxi es basarà en aplicà vacunes a tots els efectius ramaders. S'han de realitzar vacunacions específiques i periòdiques sis setmanes abans de l'aparició dels brots de bocatge. La immunitat, en aquest cas, té una duració de sis a dotze mesos.

Antoni Munar
Manescal

PORTOL: OLLES

GOVERN BALEAR

Conselleria d'Educació i Cultura

. . . I PEBRES

ASSOCIACIÓ PREMSA FORANA DE MALLORCA

El meu poble ha estat anomenat des de sempre per la ceràmica, especialment les olles. Tothom sap que a Pòrtol fan olles, greixoneres i cossiols.

Però ja són menys els qui saben que al poble de les olles hi havia fins no fa molts d'anys un bon grapat de famílies que se dedicaven a l'elaboració de pebre, pebre bord i coent per a fer sobrassada i bones llengonisses quan arribava el temps de matances.

Enrera quedava la collita de les messes i el rodolar rítmic dels carretons damunt les eres. A finals de juliol començava el pagès a batre ametles i ja amb la Mare de Déu d'Agost arribaven a Pòrtol els camions carregats de pebres vermells, menuts els dolços, que servien per a fer el pebre bord, i llargs i prims els coents. Era el vespre tard o el dematí ben prest, abans de sortir el sol, quan se presentaven carregats els camions del Pla de Sant Jordi i Casablanca i, fins i tot, de Muro. Era aquest l'inici d'un procés d'elaboració del pebre rudimentari i primitiu, quasi arcaic i eminentment artesà: només amb els pebres i les mans.

Les saquetes de pebres que havien duit els camions se repartien en carros per les cases i s'abocaven dins la carrera o dins la mateixa casa. Les madones enfilaven l'agulla saquera amb fil d'empalomar i passaven gairebé tot lo dia enfila que enfila per tal d'acabar la muntanya de pebres que tenien al seu costat. A aquesta feina d'enfilat també hi participaven nins i nines, majors i vells, i, a l'horabaixa, torna a enganxar els muls i hala, venga! a penjar els enfilolls per les façanes de les cases -cada un tenia una llargària d'uns quatre metres en doble i pesava devers deu quilos-... I el poble se vestia de festa amb tantes cases d'un vermell rabiós, com si posassin cara d'empegueïdes quan un turista perdut les treia fotografies.

Els pebres prenien el sol penjats a les façanes de les cases o estesos damunt reixetes al manco una setmana. Així començaven a perdre aigua. Però no era suficient, i més que a partir del setembre co-

mençava a caure qualche brusca i l'aigua els era mortal perquè els podria. Per això i per aconseguir que els pebres es rostissin calia enfornar-los. La imatge de l'home, en alt els braços estirats, ajupit el cap i quasi completament cubert d'enfilolls de pebres, semblava un Crist clavat que caminàs, tot tacat d'un vermell com de sang i de brutor. Era l'operació de despenjar els enfilolls, prèvia a la d'enfornar.

Els forns eren alts i tenien cabuda per a dos sostres a més de la planta baixa. Els dos sostres superiors estaven poblats de perllongues plenes de tatxes suficientment separades per permetre el pas de la calor fins a dalt de tot. En aquests sostres hi penjaven els enfilolls, i per aquests treball feia falta un home a dalt de tot, un altre enmig i un que portàs els enfilolls, a més del qui els servia des del carro a la porta del forn. La part baixa del forn s'omplia també d'enfilolls o de reixetes que se col.locaven en uns suports amb rails de fusta. La calentor pujava per unes tuberies que darrerament eren d'uralita però que antigament foren de ferro.

Al cap de vuit dies arribàvem a la part més dura del procés. Es treien les reixetes i es despenjaven els enfilolls per picar-los, estesos en terra, amb unes maces llargues que se podien emprar estant drets. La picada durava tot lo dia i els pebres quedaven capolatsa cop de maça. Especialment interessant era picar el pebre coent. Calia posar-se un mocador davant el nas com una mascareta i picar-lo dins senalles per tal d'evitar que s'espargís amb el vent i pegàs dins els ulls.

Tot el pebre picat se porgava amb garbells per a decantar tots els capolls de la llavor i la molssa. Després se porgava encara una altra vegada per a llevar la polsina del pebre amb un sedàs.

A la fi, una vegada picada i porgada tota la fornada, les llavors i la molssa capolades passaven al molí per a convertir-se en pebre bord i coent tal com el coneixem quan el posam a les sobrassades. El pebre sortia per la canaleta con-

vertit en un producte bastant pesat i finíssim de color vermell. Però encara faltava la darrera fase en aquest procés llarguíssim. El pebre ja molt s'havia de cendre amb uns sedaços molt fins per tal d'eliminar qualsevol busca que no fos pebre.

Arribam així al final d'aquest procés artesà de producció del pebre. Ja estava a punt de comercialitzar i era servit als particulars i als industrials dels productes del porc. La temporada durava des de mitjan agost fins al novembre, ja en plena tardor, allà devers l'estiuet de Sant Martí, quan a Mallorca es comença a fer matances.

Si un dia veniu a Pòrtol encara hi trobareu moltes olles, però només queda

una família que faci pebre tal com ho hem descrit. Ja només en queda un dels molts que foren, desplaçats per les noves tècniques i les maquinàries. Pujant a Pòrtol, entrant per la part de Santa Maria, a mitjan costa, hi ha ca l'amo en Rafel Pinso. El seu fill Tomeu, ajudat pels al.lots i sa dona, mantén la tradició familiar de fer pebre bord i coent, només pebre sense cap tipus d'additius ni colorants, cosa que els honra. I si hi veniu quan sigui la temporada encara podreu gaudir de l'espectacle, ja únic i quasi insòlit, dels pebres penjats a les cases. Per molts d'anys.

*Pere Joan Amengual i Bestard
PÒRTULA. Marratxí.*

Olives il·legals?

"Es Rafalet": set "xalets" dins una quarterada.

Ses Maioles

ESPORTS

SANT JAUME 86

Enguany, per premures de temps, la resenya de l'activitat esportiva de les festes no serà completa, ja que de ses carreres de bicicletes i d'altres actes com tirada de guàtleres i futbol veterà no en podrem parlar per mor del moment en què es tanca aquest número de la revista, el dia de Santa Aneta. De totes maneres, farem un repàs de lo succeït fins dia 25.

Es futbol un nay més ha passat per una llarga angoixa fins al darrer moment en què en Xesc Ramis s'ha decidit a encapçalar sa nova directiva per a sa pròxima temporada. Això va ser vuit dies abans de Sant Jaume, de manera que tota s'activitat des club du un considerable retard respecte a temporades passades.

En es partit de presentació es va perdre (0-3) amb el Petra, també de 1ª Regional i un dels equips capdavaners de la categoria en la passada temporada. Poc es pot dir del partit, jugat pel nostre equip sense cap preparació física ni tàctica. Esperam que amb la incorporació de tots els elements vàlids del poble es torni a formar un equip amb garanties de cara a la propera campanya que comença dia 7 de setembre.

En el Torneig de billar per a jugadors locals en la modalitat lliure, quan falten les partides finals, compten amb les màximes possibilitats de guanyar en Bernat Llopart i n'Andreu Gelabert.

Al Torneig de futbolí els primers classificats i guanyadors varen ser:

- 1-P.Isern-M.Tomás
- 2-A.Garau-F.Calderón
- 3-M.Rafael-J.Gost

Al Torneig de ping-pong hi havia tres grips. segons l'edat. Aquesta és la classificació:

- 13-15 anys:
- 1- Bartomeu Oliver
 - 2- Xesc Barceló
 - 3- Gabriel Bibiloni

- 15-18 anys:
- 1- Jaume Puig
 - 2- Miquel Perelló
 - 3- Damià Amengual

- 19 anys en avant:
- 1- Miquel Tomàs
 - 2- Miquel Rafael
 - 3- Joan Puigserver

Finalment, en el Torneig d'Escacs a la categoria infantil va guanyar en Toni Vidal. Dels juvenils la classificació va esser:

- 1- Toni Ripoll
- 2- Miquel Trobat
- 3- Jaume Buig.

I els Seniors quedaren així:

- 1- Miquel Oliver
- 2- Jaume Juan
- 3- Pere Oliver

BASQUET

També dins l'activitat esportiva de Sant Jaume es varen disputar dos partits de bàsquet contra dos equips de Montuïri. Els més petits perderen per dos punts, 10-12, mentre que els més grandets guanyaven, després d'una pròrroga, per quatre punts 49-45.

També volem ressenyar l'exhibició de les gimnastes que han seguit un curset al teatre, curset que ha tengut la cloenda coincidint amb les festes. Ara esperen les proves que disputaran a Ciutat.

Com podeu veure, l'activitat esportiva al poble durant les festes és grossa; ens agradaria que tengués una continuïtat en les diferents modalitats per a entreteniment dels nostres joves.

Joan Trobat

UNA XERRADETA (acabament)

ses cartes. I també si vaig amb moto o bicicleta és per compte meva, no me paguen benzina.

7- *Fa uns anys canviaren els números de ses cases i els noms dels carrers; ha creat confussions això o vénen ben dirigides ses cartes?*

Normalment no vénen ben dirigides; jo les duc allà on toca perquè conec sa gent de fa molt. Són pocs els qui

quan es canvien de casa o carrer m'avisen de que els dugui ses cartes al domicili nou.

Encara xerràrem una bona estona, d'anècdotes, d'objectes rars que envien ara per correu (xucladors, llavors de flors, fregais, etc) i és que com diuen els carters "sa feina no s'acaba mai, perquè els diumenges i tot es fiquen cartes a les bústies."

Miquel Rafel

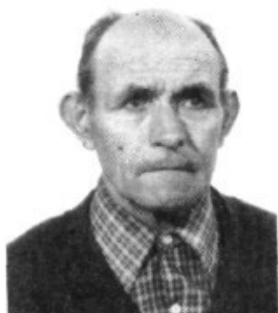
MOVIMENT DEMOGRÀFIC

Antoni Vidal Escalas. Va morir dia 27 de juny i tenia 73 anys.

Maria Perera Sánchez. Va morir dia 7 de juliol a l'edat de 73 anys.

Francesc Trobat Mulet. Va morir dia 10 de juliol a l'edat de 71 anys.

Catalina Bauzà Cantallops. Morí dia 11 de juliol als 80 anys.

Miquel Munar Ramis. Va morir a Pina dia 14 de juliol al 76 anys.

una xerradeta amb...

en PEP "es carter"

Potser si vos anomenàs en Pep Rotger *que tenen els algaidins, perquè ara quasi Oliver, la majoria de gent no sabia a tothom té telèfon i més facilitats per qui me referesc; és una d'aqueixes perso-viatjar, etc?* nes que topam pel carrer i la seva silueta és tan habitual que en feim poc cas. A pesar de tot això que dius sa correspondència ha anat en augment, degut Dins un món on els medis de comunicació a que els bancs envien els rebuts per cor- han evolucionat molt, la seva missió, reu als seus clients, també ve molta a pesar del fred i la calor, és portar- propaganda dels grans magatzems, etc. nos les noves o nitícies que ens puguin enviar. El fet de rebre una carta encara fa il.lusió a molta de gent i escriure-la és o era un art.

1- *Quan ingressàreu a Correus?*

Vaig entrar a Correus dia 2 d'octubre de 1961; per defunció de s'altre carter em vaig fer càrrec de sa plaça d'Algaida.

2- *Recordau sa situació administrativa del poble en aquells moments?*

Aleshores Algaida depenia de Sta. Maria, és a dir, que ses cartes no venien directament aquí de Palma, havien de passar per Sta. Maria. Jo anava a cercar els sacs de cartes a s'estació des tren. Ara s'autobús de línea les du a SA PLAÇA.

I és que enviar una carta de Mallorca a qualsevol lloc del territori nacional valia devers l'50 ₧. Hi havia jubilats que tenien més correspondència que qualche organisme d'Algaida.

3- *Molta de gent creu que sa feina de carter és bona de fer, ràpida i lleugera. Com és una jornada de feina?*

Quan els sacs arriben amb s'autocar, he de compondre ses cartes una per una, casa per casa, carrer per carrer i després anar a fer "sa volta". Per fer-la no te pots enredar gens per enlloc; sinó, el temps te passa depressa, i el poble és bastant gran per fer-lo de punta a punta, ses distàncies a Algaida són llargues. Això fora comptar ses hores d'oficina.

4- *Amb el pas dels anys, quins canvis heu notat referents a sa correspondència*

5- *Com és es comportament de sa gent amb tu?*

Quan un servei és públic uná de ses coses més difícils és tenir tothom content. A Algaida, com per tot, n'hi ha de bons que entenen sa teva feina i n'hi ha que no ho són tant. Per curiositat te diré que els estrangers que vénen a cercar sa correspondència aquí, posen pocs problemes, són educats, agraïts, i sempre vénen a horari d'oficina; per ventura amb aqueixes coses mos van un poc davant.

6- *Ara que xerram d'horaris i de zones, fins on heu de dur ses cartes?*

A ses cases més enfora de 250 mts del casc urbà no tenc obligació de dur-hi

Segueix a la plana anterior